

גאולה פרטית וכללית גשמית ורוחנית (תורגם אוטומטית)

Hebrew

תורגם אוטומטית

סיכום השיעור

גאולה פרטית וגאולה כללית — מהלך הבעש"ט וניתוח מעמיק

א. יסוד הבעש"ט: גאולה פרטית מביאה גאולה כללית

תורת הבעש"ט

הבעש"ט לומד על הפסוק "קרבה אל נפשי גאלה" (תהלים): שיש תפילה על גלות פרטית של הנפש שלו מגלות היצר הרע, וכשיגאל כל אחד גלות פרטית, אז יתאחדו כללות, וזהו ביאת המשיח. כך כתוב בתולדות יעקב יוסף, תשואות חן, וספרים חסידיים אחרים.

- גאולה פרטית = האדם יוצא מגלות הנפש, מהקליפות, מהיצר הרע — הוא עובד את ה'

- גאולה כללית = ביאת המשיח — ה' עוזר לנו

כל התורות החסידיות על יציאת מצרים בנויות על יסוד זה — מפרשים יציאת מצרים על גלות הנפש וגאולה פרטית.

ב. הקושיא: חסרות שתי קטגוריות

הבעיה

לפי הבעש"ט יש שני סוגי גאולה (פרטית/כללית), אבל אם מסתכלים היטב, צריכים להיות ארבעה סוגים. יש שני צירים:

1. רוחניות vs. גשמיות (נשמה vs. גוף/צרות)

2. פרט vs. כלל (היחיד vs. כלל ישראל)

זה נותן ארבעה שילובים:

| פרט | כלל |

---|---|---

| רוחניות | נשמתית תקועה בקליפות | גאולה רוחנית כללית |

| גשמיות | צרותי האישיות — פרנסה, הצלה | ישראל תחת שלטון זר |

הבעש"ט מחבר פרט עם רוחניות, וכלל עם גשמיות — ו"מדלג" מהשלישי לשני. חסרים שני חלקים: פרט-גשמי וכלל-רוחני.

מקורות לקטגוריות החסרות

- פרט-גשמי: רש"י על "ראה נא בענינו" — "גואל ישראל" בשמונה עשרה עוסק בהצלה פרטית, לא במשיח

- כלל-גשמי: נפתלי הורוויץ — גלות פירושה כלל ישראל נמצא תחת שלטון זר

ג. האם גשמיות היא חלק ממהלך הבעש"ט?

דיון

כן — הבעש"ט מדבר בפירוש גם על גאולה גשמית. לאחר שיש גילוי רוחני, יהיה גילוי גשמי גם כן — וזה תלוי בזה. בסידור כתוב מפורש "והמקדש והמזבח" — זה לא אומר "ירושה בלב".

הרבי מליובאוויטש אמר במפורש שכשמדברים על משיח צריך לדבר שיהיה לישראל טוב בגשמיות — והוא היה בחילוק עם חסידים קודמים שפירשו הכל רק ברוחניות. גם ר' אלימלך מוזכר כמי שאולי סבר אחרת, אבל הרבה רבנים חסידיים סוברים שגאולה פירושה גם גשמיות. הצדיקים

— כמו הרב מרופשיץ — בכו על צרות ישראל ועל גאולה ממשית, לא רק על מדרגות רוחניות.

המתח

כשספרים חסידיים (תולדות אהרן, תולדות אברהם יצחק) מדברים על פרטי — מבינים היטב למה הכוונה. אבל כשהם מדברים על כלל — הכוונה היא באמת גאולה גשמית (משיח בא עם סוס, וכו'). אולי חסר שלב ביניים בהבנה — איך הענין הרוחני הפרטי הופך למציאות גשמית כללית.

ד. מה פירוש "כבוד שמים" — בפרטיות או בכלליות?

השאלה היסודית

כשמדברים על קידוש השם, חילול השם, גילוי אלוקות, משיח, גאולה — הכוונה היא בפרטיות (מה שכל אדם בודד מרגיש בליבו) או בכלליות (מציאות כללית בעולם)?

מצד היחיד מבינים: האדם מתפלל יותר טוב, מרגיש את ה', יש לו פחות יצר הרע. אבל כשמדברים על כלל ישראל — מה פירוש ש"כל בשר" יראו? איך אפשר לדמיין שהרבה אנשים יחוו גילוי אלוקות?

שיטת הבעש"ט — גלות השכינה

לבעש"ט יש קבוצה גדולה של תורות על גלות השכינה. הוא מפרש את הפסוק "קרבה אל נפשי גאלה" — שאפשר להבין ש"נפש דוד" פירושו מידת המלכות (ענין כללי) — אבל הבעש"ט אומר "נפשי" פירושו נשמתו — הוא מושך את הענין אל האדם הפרטי.

האם "כלל-רוחניות" היא דבר?

נשאלת השאלה: האם זה רק דבר פרטי שכל אחד מתפלל יותר טוב, או שיש דבר כזה מדרגה רוחנית כללית? תפילה בציבור, ברוב עם הדרת מלך — מראה שכשיהודים מתאספים יחד יש מעלה כללית שיותר מסכום היחידים. קידוש השם, כבוד שמים — האם זה רק דבר שבלב אצל כל יחיד, או שיש ממשות רוחנית כללית?

ה. התירוץ: ארבע בחינות של גאולה

היסוד מהקבלה

על פי קבלה הפתרון הוא להוסיף שלבים וריבויים במציאות. יש באמת ארבעה סוגי גאולות, כנגד ד' כוסות של גאולה. הבעש"ט מדבר רק על שניים מהם, כי הוא רוצה להוציא קשר מסוים — החידוש שחסר לדורו. אבל כדי להבין את הבעש"ט עצמו היטב, צריך להבין את כל הארבעה.

רוחניות וגשמיות — גם בפרט, גם בכלל

בחי הפרט: הפסוק בקריאת שמע אומר זאת במפורש — "ואהבת את ה' אלוקיך... ונתתי עשב בשדך". רוחניות מביאה גשמיות, וגשמיות היא הכנה לרוחניות. שחר ועונש הוא היסוד — דעת ואמונה נכונה מביאה בני חיי ומזוני, ובני חיי ומזוני עוזר בחזרה לעבודת השם טובה יותר. שני הכיוונים עובדים ביחד.

בחי הכלל: אותו עיקרון, רק במדרגה גבוהה יותר. כלל הוא מדרגה עליונה על הפרט. אדם פשוט דואג לעצמו — פרנסתו, ילדיו. צדיק, רבי, דואג לכלל — הוא מוודא שלציבור יש פרנסה, הוא מתפלל עליהם, הוא מעורר תשובה. זו עבודת הכלל — גם גשמית (פרנסה לאחרים) גם רוחנית (תפילה, תשובה).

2. **גאולה פרטית רוחנית** — ניצוץ השכינה באדם. כשהוא מפסיק להיות תקוע בדברים המפריעים לו (יצר הרע), זה גילוי הניצוץ השכינה.
3. **גאולה כללית גשמיות** — כשלכלל ישראל אין עול מלכות, הם יכולים לעבוד את ה' טוב יותר.
4. **גאולה כללית רוחנית** — כללות השכינה השורה בכלל ישראל ובכלל העולם — זה המטרה האמיתית.

הבעש"ט מדלג על השלב של גאולה כללית גשמית, אבל פשוט שהוא קיים — יש מערכת שכר ועונש: גאולה פרטית רוחנית מתאימה לגאולה פרטית גשמית, וגאולה כללית רוחנית מתאימה לגאולה כללית גשמית.

השלב השלישי — איך פרט הופך לכלל

כשמספיק הצלחות פרטיות מתאספות יחד — הרבה יהודים יש להם פרנסה, אפשר לבנות ארץ, עיר — מזה באה **גאולה רוחנית כללית**. זה דבר גדול יותר מסכום כל היחידים.

ט. היהודי הפשוט ומשיח — מה הכוונה?

כוונת הבעש"ט

כשהבעש"ט דיבר עם יהודי גלותי פשוט על משיח — הוא באמת התכוון **להתדבקות בקדושה, הכרת השם**. רוב האנשים, אפילו אנשים פשוטים, כשהם אומרים "משיח יבוא" — הם מתכוונים למשהו רוחני, כבוד שמים, חידוש רוחני. הם מבינים שמדברים על משהו קדוש, אפילו אם הם לא יכולים להסביר זאת בדיוק.

זה בניגוד ל**אדם גשמי** שצריך רק גאולה גשמית — פרנסה, אין הפרעות מגויים, וכו'.

י. תיקון הפרט קודם לתיקון הכלל — סדר הבעש"ט

שיטת הבעש"ט

הבעש"ט אומר שצריך **קודם להקדים תיקון נפשו לתיקון הכלל**. אדם שמדבר רק על הכלל אבל לא מתקן את עצמו — הוא בכלל לא מתחיל. זה בניגוד לשיטה המזרחית שסוברת שצריך קודם לדבר על תיקון הכלל.

אבל תיקון הכלל עושה תיקון הפרט גדול יותר

העלאת השכינה (תיקון הכלל) היא **מדרגה הרבה יותר גבוהה** מתיקון נפשו. תיקון נפשו הוא **תנאי** — צריך להתחיל ממנו. אבל אחר כך יש תיקון הכלל, ותיקון הכלל עושה את תיקון הפרט גדול יותר גם כן. כשיש חירות באופן כללי, הכל יהיה יותר אמיתי, יותר חי.

יא. העלאת השכינה הכללית — המטרה הגדולה יותר

לא מספיק מילים — צריך הבנה

לא מספיק לומר מילים "בשם ה'" — **אף פעם לא עוזר לומר מילים לבד**. צריכה להיות הבנה בזה. כשמתקבצים בשם ה' עם הבנה אמיתית, אז באים ניצחון, יישוב, מנוחה — אבל **זו לא המטרה**. המטרה היא שזה יביא את **הכרת השם הגדולה יותר הבאה**.

ביקורת על גילויים חיצוניים

אומרים פסוקים בטלוויזיה, או מדברים על ניסים עם טילים — זו **רמה מאוד נמוכה**. זה שה' צריך להציל אותנו מטילים הוא **צמצום גדול** — לה' יש הרבה דברים טובים יותר לעשות מאשר ללמד אותנו להיות עובד השם. גילוי האלוקות האמיתי הוא להבין שה' עושה את כל העצים, את כל העולם.

המשל של לימוד שפה

כמו מי שכבר יודע עברית לא צריך להתרגש על התרגום הפשוט — הוא מתחיל להתרגש על **המשמעות**, מה זה באמת אומר. כך גם: כשהשליבים הפשוטים של גאולה (ביטחון, פרנסה) נעשים פשוטים, אפשר להתחיל להתרגש על **מדרגות גבוהות יותר**.

כלליות כביטול ויותר אלוקות

עבודת הכלל היא סוג של **ביטול** — לא חושבים על עצמנו, מבינים שיש תכנית גדולה יותר. כמו שהתנאי אומר על תפילה בציבור — עשרה יהודים מביאים עשר נשמות, עשרה חלקי אלוקות, יותר אלוקות בחדר. זה מורגש **באופן מקיף**.

השפת אמת על צדקה

השפת אמת מדבר שבצדקה יש דביקות עמוקה יותר — לא דביקות דרך כוונה פנימית, אלא **בבחינת מקיף**. עושים למען הכלל, וזה עצמו דביקות באופן גבוה יותר. צדקה ועזרה ליהודי אחר (בגשמיות וברוחניות) היא **הרבה יותר גבוהה במדרגה** ממה שאפשר להגיע בהתבודדות. ההרגשה שונה — לא ההרגשה הפנימית של עבודה אינדיבידואלית, אלא ההרגשה יותר כללית, מקיפה.

ו. חירות פרטית vs. חירות כללית

שתי רמות של חירות

- **חירות פרטית**: לאדם יש פרנסה, הוא לא משועבד לרדוף אחרי כסף — יש לו יותר פנאי, ישוב הדעת, ושמחה לעבודת ה'.

- **חירות כללית**: כשיהודים ככלל יש להם עצמאות, עצמאות פיזית, חירות משעבוד מלכויות — זה אותו דבר בקנה מידה גדול יותר.

הגמרא מביאה **עול דרך ארץ ועול שעבוד מלכויות** כשתי רמות של אותו דבר.

הכלל: ככל שיותר כללי, כך ההרגשה שונה

כשאדם מתגבר על יצר הרע — הוא מרגיש זאת חזק פנימית. כשהוא מסתדר בפרנסה — זה גם עוזר בעבודת ה', אבל הוא לא מרגיש זאת באותו אופן. וכשיש גאולה כללית משעבוד מלכויות — זה מורגש עוד יותר כללי: יותר בטחון, יותר ישוב הדעת, יותר אומץ, אבל באופן אחר, רחב יותר.

בטחון — טלוי, לא העיקר

ר' נחמן אמר: כל העבודה שעושים על בטחון, צריך לקצר ועדיף שתהיה פרנסה. **בטחון הוא עצה כשאינן** — אבל האידיאל הוא שתהיה חירות מעול דרך ארץ ממש.

ז. ארץ ישראל כדוגמה לגילוי כללות

ההבדל בין ארץ ישראל לחוץ לארץ

- **בארץ ישראל** כולם יודעים שזה פסח — אפילו חילונים, אפילו על האוטובוסים כתוב "חג שמח". זה **גילוי כללות** — מלכותו פשוט ניכרת בסביבה.

- **באמריקה** אדם צריך להתגבר על הטבע כדי להרגיש שזה פסח — הוא הולך לעבודה, הכל סביבו חמץ, זה סתם יום שלישי.

הנפקא מינה

בארץ ישראל **עובד ה'** מתחיל **ממדרגה גבוהה יותר**. ההתאמצות שלו כבר על מדרגות עמוקות יותר. בחוץ לארץ הוא צריך להתאמץ על הדברים הפשוטים.

לשון הקודש: בארץ ישראל כולם יכולים לקרוא חומש וסידור — זה גילוי כללות. באמריקה צריך קודם לתרגם לאנגלית, חושבים במושגים אנגליים — זה עיכוב. בעלי תשובה הרבה יותר קל לעשות בארץ ישראל, בין השאר כי מחסום השפה נופל.

ח. המבנה של גאולה — ארבעה שלבים

הסדר

1. **גאולה פרטית גשמיות** — החלק החיצוני של גאולת נפשו (גאולת ישראל = גופו). כשאדם יש פרנסה, הוא חופשי לעבודת ה'.

קבוצת יהודים, עבודת השם נראית כמו **דבר נורמלי**. זה כוח הקיבוץ — כשלוקחים יחד יהודים ועושים "פתחא בירא", זה עוזר לעבודת השם.

משיח — כש"נורמלי" יתהפך

בהווה אמינא חושבים שיהודי חסידי הוא סוג של "משוגע" — מישוהו שהולך ראש בקיר, שנלחם עם מידותיו, שחי אחרת מהעולם. **לא** — כשמשיח יבוא, דווקא היהודים החסידים יהיו ה**נורמליים**. כל ה"כל העולם כולו בעבורי נברא" שלהם — הקרירות שלהם לעולם והחיים שלהם עם ה' — יתגלה כ**מתאים למציאות**.

אז הם יאמרו: "**אני אדם נורמלי. אני יודע שיש לי בורא. מלבד זה אין אדם נורמלי.**" האתאיסטים יהיו אז ה"משוגעים".

זה התיקון האמיתי — לא שאז יתחילו לראות, אלא ש**כולם** יראו מה שהחסידים כבר ראו, וזה יהיה **פורים** — זמן של שמחה כי כל המעלה שלהם לא נעלמת, להיפך, היא מאושרת.

יב. מסקנא: תיקון רוחני כללי ומשיח

החידוש העיקרי

הבעש"ט עצמו לא מדבר בפירושו על "תיקון רוחני כללי" — אבל זה חייב להיות כך, כי כשהבעש"ט מדבר על **משיח**, הוא אומר מיד שמשיח הוא **דבר רוחני**. הוא לא מתכוון רק להחזיר דברים פרטיים, אלא **גילוי רוחניות כללית** — תיקון כללי של העולם.

כשהבעש"ט אומר שגאולה פרטית מביאה גאולה כללית, הוא מתכוון ל**שניהם** באופן רוחני — דביקות בקדושה. זה לא שאחד גשמיות ואחד רוחניות. הגאולה הכללית פירושה **דבר רוחני כללי**, לא סתם שהרבה אנשים יתפללו.

כוח הקיבוץ — משל מהמעשה

מה המעלה של ללכת לבית המדרש של צדיק? בבית, בעצמך, עבודת השם מרגישה **מוזרה** — זה "חורק", זה לא נכנס. אבל **שם**, בבית המדרש, בין

תמלול מלא

גאולה פרטית וגאולה כללית — קושיא על דרך הבעש"ט

תורת הבעש"ט על גאולה פרטית וכללית

מגיד השיעור: רבותי, יש לי כאן קושיא גדולה. אני לא יודע את התירוץ. אני לא יודע אם אני זה שלא יודע את התירוץ, או שהקושיא היא קושיא אמיתית, או שחסר לי איזה הבנה.

יש כאן — הבעל שם טוב בא עם תורה, והוא אומר שיש גאולה פרטית וגאולה כללית. כך כתוב הלשון בכל הספרים החסידיים, התולדות וספרים חסידיים אחרים.

קהל: אני רואה שלא הלכת?

מגיד השיעור: אה... אם אתה שומע את זה טוב.

אז הוא אומר שיש גאולה פרטית. גאולה פרטית פירושה שצריך לעבוד את ה', וגאולה כללית פירושה שה' צריך לעזור לנו. כך אני מבין. ועל זה בנויות כל התורות בעצם, כל התורות החסידיות על יציאת מצרים וכן הלאה, בנויות על לפרש איך מפרשים ביציאת מצרים את הרעיון שזה על גלות הנפש, גאולה פרטית, סוג כזה של תורות.

הקושיא: מדוע לא ארבעה סוגי גאולות?

עכשיו, תפסתי שיש לי כאן חוסר הבנה פשוט, משהו אני לא מבין כאן. אני יכול אפילו לשלוח לך תמונה שעשיתי כדי להראות את חוסר ההבנה שיש לי. איפה זה? עשיתי תמונה... אני יכול לשלוח לך את התמונה... תראה, יוצא לי שצריך להיות ארבעה סוגי גאולות, לא שני סוגים. ונראה שכל התורות של הבעל שם טוב מדלגות מהשלישי לשני.

רוחניות וגשמיות

יש דבר אחד שאפשר לומר, מה זה נקרא גאולה. יש רוחניות וגשמיות, אפשר לקרוא לזה, נכון? דעת ונפש, איך שרוצים לקרוא, כך? יש את הנשמה ואת הגוף. יש את זה שהנשמה תקועה בקליפות, או אפילו את זה אפשר אולי לומר בשני אופנים. אפשר לומר בדרך הליטאית, שעושים עבירות. אפשר לומר יותר כך על פי קבלה, שהנשמה תקועה בקליפות. אני יודע שזה אותו דבר. יכול להיות שהוא יכול לעשות מצוות בקליפות. לא, דווקא, זה אותו דבר. זה דבר אחד.

חוץ מזה יש בעיות גשמיות, יש בעיות, יש צרות וכדומה. אלה שני הדברים שיש, מה שנקרא גשמיות ורוחניות, או רוחני וגשמי הוא קורא לזה.

פרט וכלל

חוץ מזה יש פרט וכלל. פרט פירושו אני, יצחק, יענקל וכו', וכלל פירושו כלל ישראל, אני יודע, הקבוצה היהודים, אולי כל העולם, אני יודע. זה

הפירוש כלל.

הבעל שם טוב, כשהוא אומר כלל הוא מתכוון לומר גשמיות, וכשהוא אומר פרט הוא מתכוון לומר רוחניות. והוא תופס, הוא בכלל לא מדבר על שחסרים עוד שני חלקים.

הקטגוריות החסרות

כן, חסרה הרי גאולה כללית רוחנית. היהודים יכולים לצאת ממצרים בגשמיות, הם יכולים להיות ציונים ולהיות עדיין גאולה גשמית, לא גאולה רוחנית.

ומצד שני, יהודי יכול להיות לו גאולה פרטית בגשמיות. כלומר, שיש לו, כמו שרש"י אומר "**ראה נא בענינו**". רש"י אומר, "**גואל ישראל**" לא אומרים על גאולה כללית, על משיח שיבוא. הכוונה היא, שיינצלו מהגוי שמענה אותנו היום, או איזו בעיה שיש היום יכולה להיות.

אז, אלה שני דברים אחרים. ומה הפשט שאצלו יש רק שניים? זו קושיא טובה? או שזו קושיא מזויפת?

קהל: כשלא מדברים, כי לא לומדים מספיק בעל שם טוב, זה קשה.

מגיד השיעור: לא, פשוט הסתכלתי, ניסיתי לומר מה הוא אומר, וראיתי שמשוהו חסר לי. או שצריך בעצמי להשלים את כל הפרטים ולהסביר את המהלך, או שיש משהו דבר עמוק יותר שזה לא כך. אני צריך לדעת.

היסוד: פרט הוא רוחני, כלל הוא גשמי

קהל: אבל קודם כל זה יסוד חשוב מה שאתה אומר, שפרט הוא רוחני וכלל הוא גשמי.

מגיד השיעור: כן, כן, תמיד כשהבעל שם טוב מדבר, הוא מדבר על ההנהגה. אני יכול להראות לך, תן לי להראות לך את הלשון הטוב ביותר שכתוב בפירושו כך.

מקור: תשואות חן

יש למשל כאן, למשל, למשל, תראה, תראה את התשואות חן, הבאתי פתק? התשואות חן כתוב בסוף, שזה הבעל שם טוב על התורה, כל הדברים. התשואות חן אומר כך, זו לשונו, הוא מביא אחר כך את הבעל שם טוב. הבאתי את זה כאן? אני לא קורא את זה מהסגנון היפה הזה.

כן, כאן כתוב בעמוד השני, **אמר הבעל שם טוב בענין הכתוב "קרבה אל נפשי גאלה"**, זה פחות או יותר שהתשואות חן למד אצל הבעל שם טוב, **כן? שיש תפילה על גלות פרטית של הנפש שלו מגלות היצר הרע, וכשיגאל כל אחד גלות פרטית, אז יתאחדו כללות, וזהו ביאת המשיח.**

דיון: גשמיות ורוחניות אצל הבעש"ט

אנחנו ביחד, ובאים אנחנו ביחד, כבר דיברנו על זה קודם, אבל בסדר, עכשיו נדבר על משהו אחר.

מגיד השיעור: כן כן, לא, בוא נבין, בוא באמת נבין. אני רוצה באמת לחשוב, כי כאן, אני חושב שכאן חסר לי משהו. כלומר, בסדר, מדברים את עצמם לתוך המצב של ה', אין מנין, אין את זה, אין כוונה, מה שיהיה.

כל הדברים האלה הם ממש רק אדם בפרטיות זה נוגע? אין דבר כזה שאני מתכוון, משל, נגיד משל. אומרים שמתפללים על כבוד שמים. כן, ישראל צריך קרן, קרן התורה, קרן ישראל, קרן שמים, אני יודע. זה אומר, או אומרים שמישהו יבוא יהיה קידוש השם, או שזה קידוש השם 'שה' עוזר ליהודים.

קידוש השם הוא רק דבר שבלב, רק שכל אחד בנפרד בליבו יהיו לו כוונות טובות יותר בשמע ישראל.

דיון: הקושיא של פרטיות וכלליות בגאולה

עיקר הקושיא: איך מבינים כבוד שמים וגילוי אלוקות?

אני רוצה להגיד לך מה הבעיה שלי. זו הבעיה שלי עם כל זה. כשאני שומע את זה כאן לבד אצל כל אדם בפרטיות, קשה לי מאוד להגדיר את קידוש השם וחילול השם, כמו שזה. כי כשרואים את זה מצד העולם, כן, קשה לי מאוד לעשות סדר במה שקורה כאן.

כלומר, יפה מאוד, כלומר, אתה שואל בעצם את הבעיה שיש לי כאן. כלומר, אומרים משיח יבוא, אז יהיה כבוד שמים, "וראו כל בשר", אני יודע מה. מה זה אומר? זה אומר שאני אוכל להתפלל טוב יותר, לא יהיה לי יצר הרע? את זה מבינים. או שכל האנשים לא יהיה להם יצר הרע? בסדר, זה עדיין רק הרבה פרטים.

החילוק בין יחיד וכלל

נראה, בדרך כלל כשמדברים נראה — ואפילו פשוט פשוט — יש דבר כבוד שמים, יש ציבור, יש הדרת מלך, יש דבר כלל ישראל. אני מתכוון, ה' לא רק בחר ביחידים, אולי אפילו רק בעיקר לא ביחידים. כן, ה' הרי בחר בכלל. ביציאת מצרים, אני מתכוון, אפילו הגאולה שמישהו, מה שמדברים, היא הרי גם על הכלל, אולי בעיקר על הכלל, אבל בטוח גם על הכלל.

ומה זה בכלל אומר שכל אחד ירגיש תפילה זה גילוי אלוקות? מה זה אומר? אין דבר כזה. אפשר לומר שכל האנשים, כלומר, לכל אחד יש את היצר הרע שלו בליבו, ומצד המעשים, מצד הדרת מלך, מצד המעשים הוא הרי בסדר. אין שום סתירה.

קהל: למה? אתה אדם כל כך פרימיטיבי, אתה לא מתפעל מהרבה אנשים?

זה לא נוגע לגוף שלי. זה לא נוגע. זה לא נוגע לגוף שלי.

הקושי של הרגש בגאולה

אני רק רוצה להגיד לך, הוא מדבר הרי על קדושה, כן? נו, אני יכול להבין שכל אחד לא פתאום, הוא לא ירגיש כל הזמן את ה'. אבל הוא מדבר הרי על דבר, זה הרי כאילו...

קהל: כן, אבל מצד הרגש זה חידוש.

אבל כאילו, מה זה אומר? נגיד שהמרחק מה' אומר שאין לו תאוות, שאין לו משיכה, שאין לו... זה הרי אומר את המרחק מה'. עכשיו, מה זה אומר שכאילו, מה אני מבין שהעבירה היא רצון כזה? אני מבין שהעבירה היא גשמית, אומר לי רחוק. כן, כאילו, אני רחוק יותר ממה שאני מרגיש רחוק. אבל מה אתה אומר לי כאן?

קהל: לא בגללך. אם הכלל יראה משהו אחר, בשבילנו הכלל רואה אחרת. הכלל שוקל שהרבה אנשים לא ירגישו רחוק, ישמחו בזה. זה הרי שוקל הכלל. הוא לא יכול להיות עיוור, הוא יראה שלושה יהודים, שלושה יהודים שישמחו בזה.

החילוק בין פנימיות וגשמיות

אז יוצא, אז זו הגאולה של כלל, זה במילים אחרות — על פי חסידות, לא על פי גשמיות. בגשמיות משאירים בצד לרגע, נגיד. אבל אנחנו אומרים שעל פי

קהל: לא, אני רוצה להגיד לך מצד שני. כן. אנחנו מדברים הרי על רוחניות פשוטה, הם גאולה לרוחניות של כלל ישראל. ומה זה קשור למשיח? מה זה משמע?

מגיד השיעור: פשוט הוא, לפי הבעל שם טוב הקדוש, לפי מה שהוצאתי, אני יכול לראות כתוב ברור, גלות, הפשט הוא, הוא מביא, מה דיבר האחר הרבה על זה, נפתלי הורוויץ, כן? על מה הוא מדבר?

לפי מה שהוצאתי, גלות פירושה שכלל ישראל נמצא תחת ממשלה אחרת, תחת איראן או תחת בוב דול מניו יורק. אני כבר מרגיש שאנחנו נמצאים תחת גוי. גאולה פירושה שאנחנו לא נמצאים תחת גוי. נגיד כך, הקשר של זה, שאתה מרגיש שהבנק הוא גלות, ושהבנק מלא הוא גאולה.

קהל: לא, אבל עכשיו כבר ערבבת את הכללי, הפרטי גשמי שאני קורא, כן? הבנק הוא בעיה פרטית, שהיהודים נמצאים תחת גוי היא בעיה כללית, שני סוגים אחרים של בעיות.

מגיד השיעור: זה בגשמיות.

קהל: כן, אבל אני יכול להבין שזה שניהם אותו סוג בעיה.

מגיד השיעור: מבחינה ששניהם בגשמיות זה אותו סוג בעיה. אבל מבחינת... מבחינת... הבעל שם טוב הקדוש הרי זה חידוש, שדווקא זו המעלה שאי אפשר להתרכז בתפילה, אלא המעלה היא שלא מרגישים את זה, ודווקא זו המעלה ששואלים את השאלות, ודווקא זו המעלה שמשמחים את עצמם בשני יחסים אחרים.

קהל: כן, כן, אני מבין, אני מבין, אבל אני... אני את זה אני מבין. יש גם את זה שהבעל שם טוב לא מקפיד שיש שניהם, כן? הוא אומר הרי שצריך להיות שניהם. אבל... אבל אני מרגיש...

מגיד השיעור: עוד פעם, יש לי חלק? לא, לא, אני... אתה מה? אבל אני כבר אמרתי, אני צודק.

קהל: לא, כשהוא מדבר, הוא מדבר בפירוש גם על גשמיות, והוא אומר שאחרי שיש גילוי גשמי, רוחניות תהיה גילוי גשמי גם. וזה תלוי בזה. אני מסכים... יכול להיות שזה לא המטרה, אבל זה בטוח... הרי זה אומר כשהוא אומר רוחניות וגשמי, זה אומר כפשוטו. רוחניות פירושו כמו שאתה אומר, וגשמיות פירושו גשמיות.

מגיד השיעור: לא, פניגלא זה גם מצווה להתפלל טוב יותר. כן! אני משהו... זה הווייגר, זה אומר הרב ערלינג, אני מרגיש שהשנה הזו היא יותר... לא, בוא נהיה ברורים, בוא נבין, אני שואל שאלה מהרב ערלינגר, בסדר?

האם החידוש של הבעש"ט הוא באמת חידוש?

יש את זה שכשמדברים, בוא נדבר, אתה יודע מה? כי הנקודה אני מבין הרי, אני לא חולק על זה, כלומר אני מסכים שיש חידוש כזה. אני לא יודע אם זה באמת חידוש של הבעל שם טוב, זה גם על פי נגלה ענין להתפלל טוב יותר, וזה בטוח גם על פי נגלה שמישהו יכול לעזור בזה. אני לא יודע אם זה באמת חידוש כזה. החב"דניקים אוהבים תמיד לומר שזה חידוש, יש להם את הנוסח שלהם. אבל בוא נבין משהו אחר.

אני לא מבין למה לחצתי על זה. בוא נבין משהו אחר. אני הולך לעשות את ההקלטה כי אני לא רוצה לשכוח.

קושיא: האם יש דבר כזה כלל-רוחניות?

בוא נבין משהו אחר. יש דבר כזה כלל שמבין טוב יותר את ה' או שיכול להתפלל טוב יותר, או שיש רק דבר כזה פרט שיכול להתפלל טוב יותר?

כן? יש דבר כזה תפילה בציבור? תפילה בציבור היא לכאורה לא סתירה לזה. וזה שלוקחים ביחד יהודים, יש ברוב עם הדרת מלך, אני יודע, כל מיני דברים כאלה, זה מה? רוחניות?

קהל: זה תכונות. שאני נמצא במרחק מסוים מה', ואתה נמצא במרחק מסוים מה', ואתה נמצא במרחק מסוים. ובאים

קהל: לא דווקא, כי אני חושב שהרבי מליובאוויטש עצמו לא אמר כמו שר' אלימלך אומר.

במילים אחרות, הוא אמר הרבה פעמים שכשמדברים על משיח צריך לדבר שהיהודים ילכו טוב, כן? שיהיה איזו גאולה ממשית, גשמית. שאם אומרים רק, הרבי מליובאוויטש, כבר דיברתי על זה כאן, כן? הוא היה במחלוקת עם מה שהחסידים הקודמים אמרו.

הקשר בין רוחניות וגשמיות בגאולה

קהל: בכלל, אפשר גם לפרש ברוחניות, אז יותר קל.

אבל בסדר, אבל אני אקח את אותה המילה עוד פעם, ואומר שהקטנים והנשים, אני יודע האנשים שהם לא מבינים חסידות, כן? אבל גם להם יש משהו שנקרא משיח, כן?

הצדיקים בוכים על הגלות

קהל: לא ממש, מה התירוץ?

והצדיקים, אני מתכוון שגם הצדיקים החסידיים מתפללים על משיח, זה דבר גדול, הם בוכים על הגלות, לא רק על מה שהם לא מרגישים את הקב"ה, גם על זה, אבל גם על...

קהל: כן. הוא מדבר גם כשה... הוא מדבר גם כשהאדם מרגיש את הקב"ה.

הפשט הפשוט והמשיח האחר

הפשט הפשוט אומר שהעבודה היא שמשיח צריך לבוא, אבל איך הוא יבוא, דרך זה זו הדרך, דרך העבודה לגרום שמשיח יבוא.

קהל: בסדר, נו, מה עם המשיח האחר? זה ששאלו בקושיות, שכחו ממנו? כשהקושיות הן על מלכויות?

אני יודע, אני אומר לך, יכול להיות שהקושיות עליו? קודם כל, יכול להיות. שנית, יכול להיות שחסר לנו איזו הבנה כאן, אולי הוא מדבר בקיצור וחסר כאן איזה שלב אמצעי, משהו הוא קופץ, הוא מביא בקיצור כי מי שמבין כבר מבין.

חסר לנו איזה שלב

אבל יכול להיות שחסר לנו איזה שלב כאן, כי מלבד מה ש... יש כאן משהו... כאילו שני דברים שחסר לי... חסר לי ה... כלומר, כשהוא מביא בקטעי תשובות חיים או תולדות, שתמיד הולכים בנוסח. כאילו...

כשהוא אומר כלל... כשהוא אומר פרטי, הוא מתכוון לומר מה שאנחנו מרגישים מאוד טוב, את זה אנחנו מבינים לגמרי, והוא מדבר על זה הרבה, בסדר. כשהוא אומר "כלל", הוא מתכוון בדרך כלל כן לומר גאולה גשמית, כלומר, אני יודע, המשיח בא עם סוס, עם טנק ויורים בגויים, מה שזה לא יהיה. ו...
קהל: טנק יותר גדול.

הקשר בין רוחניות וגשמיות בגאולה

הקושיא: גאולה גשמית ועבודה רוחנית

כשהוא אומר כלל הוא מתכוון בדרך כלל כן לומר גאולה גשמית. כלומר, אני יודע, המשיח יבוא עם סוס, עם טנק ויורים בגויים, מה שזה לא יהיה. והוא אומר שלא תחשוב שזה רחוק, שיהיה, העיקר הוא אז אתם שהיא, דרך זה שמשיח יבוא ויבוא עם טנק, או עם מלחמה של לא יוצא מהשכינה, שזה עם נס, אלא טנק יותר גדול, כן, זה הכל דבר גשמי מאוד, ואז יהיה גילוי כבוד שמים. מה הקשר בין אחד לשני?

תדמיון שיש סתירה, נאמר ככה, הוא מסכים... אני לא מודאג מה"ואין בינינו אלא שעבוד מלכויות" בפשטות, לא, אני לא מודאג. אם היית אומר שיש פשט ויש סוד, אין בעיה.

הבעיה שלי היא משהו אחר. הבעיה שלי היא שאומרים ש... אומרים כן, לא רק הפשטות, אפילו הפשטות החסידית, אומרים שהמשיח הפשוט, כלומר, מה שזה לא אומר, זה אומר גם מדרגות רוחניות, בסדר. אבל המשיח שהוא כללי, במילים אחרות, מה שאמרתי קודם,   אנחנו לא מבינים בעומק מה

חסידות, על פי פנימיות, לא רק חסידות, הרמב"ם אומר הרי את זה, "לא יתאוה החכם", אני מתכוון שזה הרבה יותר ישן מחסידות המחשבה, כן?

מה פירוש גאולה על פי פנימיות?

על פי פנימיות, אנחנו אומרים שמשיח פירושו הפירוש הוא "ומלאה הארץ דעה את ה'". במילים אחרות, שהרבה אנשים יבינו את ה' טוב יותר, או לא ירגישו הסתרה, וכו' וכו' וכו'. ואיך זה יקרה? זה שאנחנו כולנו נעשה תשובה.

קהל: מה? אני יכול להבין שיש לך יותר מזה, נגיד שאתה שם בזה יותר מזה, אבל אני לא הסברתי את זה.

אני מסביר מה כתוב בבעל שם הקדוש, כתוב בספרים חסידיים, כמו התולדות אהרן או התולדות אברהם יצחק, שגילוי, שלא נדבר שיש ה', שיהיה כל הזמן, אבל אני לא יכול להבין, זה נעשה כאילו, אתה אומר שזה כאילו...

קהל: לא, זה אפילו... כלומר, מה שאתה אומר הוא שבאופן פרטי אתה מבין פחות או יותר על מה מדברים. אתה יכול לדמיין שהרבה אנשים יחיו את אותו דבר.

שיטת הבעל שם טוב: גלות השכינה ונפש דוד

אבל זה נשאר עדיין בבחינת פרטי, אני מתכוון, אצל כל אחד בראשו, בליבו, במוחו, וכדומה. מה זה אומר שהזוהר הקדוש מדבר על... אני מתכוון, הזוהר הקדוש הוא מדבר על גלות השכינה, על... אפילו מדברים ברוחניות על דברים כלליים, כן? לא אומרים...

קהל: כן, לבעל שם טוב יש סט ענק על גלות השכינה.

אני מתכוון, יש לו הרי אפילו פירוש, "קרבה אל נפשי" פירושו נפש דוד, כן, בחינת נפש, מידת המלכות. והבעל שם טוב אומר "נפשי" פירושו הנשמה שלי.

הקושיא של שכינה בכלליות

אתה מבין שיש אולי דבר כזה שנקרא השכינה ששורה באופן כללי? אבל כשאתה מדבר על הנקודות, אני מבין מה אתה אומר. אני לומד עכשיו על ברכת המזון, עכשיו יש בחינה, אני מבין שצריך להתייבב, אני יודע איזה דבר הוא למעלה. יש הבנה כזו שה' נתן לי, כל אחד יודע את זה איך היית.

והבעל שם טוב לא קיבל על, הוא לא מבין כלום. הוא יגיד, "מה זה אומר איתי? מה אני חי עכשיו, והבעל שם טוב לא ראה אותי, המצב שאני עובר בחיי?"

המשל של השולחן

קהל: והדוגמה שאתה אומר שהשולחן נעשה גבוה יותר?

כן, השולחן נעשה גבוה יותר. השולחן נעשה גבוה יותר, אתה מבין את זה רק כשאתה אומר בבחינת הבנתך או בבחינת נפשך, לא בבחינת השולחן. אתה מבין את המילים שאני אומר.

עיקר הבעיה: חסר משהו מאוד פשוט

אז יוצא, זו הקושיא, זו הבעיה. אני סבור שזו בעיה, כי חסר הרי משהו מאוד פשוט. לא יכול להיות דבר כזה. אני מתכוון, יכול להיות שהבעל שם טוב אמר כך.

השאלה מצד אחר

בוא נשאל כך, אתה יודע מה? בוא נשאל כך, אני יכול לשאול שאלה אחרת מצד אחר. יש לי אותה שאלה, משהו בא, אני רואה שזה אותו ריבוי, יש לי אותה בעיה.

הבעל שם טוב, לא רק שהוא מאמין שיהודים צריכים מעיקרא דעיקרא, שמשיח יבוא פירושו בגשמיות, כן? אלא הוא גם סבור שזה דבר טוב, זה חלק מעבודת ה' שלו. רשימה, יש מאוד הרבה, אני יודע שר' אלימלך יכול לומר שלא, אבל הרבה בטוח הרבה רב'ם חסידיים אחרים.

דיון: הרבי מליובאוויטש וגאולה בגשמיות

מגיד שיעור: כן, נכון, אבל זו התכלית של כל המלחמה.

קהל: מי אומר?

מגיד שיעור: לא, לא, בוא, בוא, מיד, המדינה עושה דברים מסובכים, כי כבר יש אנשים, יותר מדי אנשים.

אבל בואו נדבר, לפני זה אני מדבר למעלה פשוט.

שיעבוד מלכיות — עוד טרדה ופחד אחד

אם אומרים שיעבוד מלכיות, פירושו רק, שיעבוד מלכיות זה עוד טרדה אחת, כן, עוד פחד אחד שיש לאדם, שמחר יכול לבוא הגוי וכדומה.

חירות משיעבוד מלכיות היא בדיוק, זו על נושא גדול יותר מחירות מעול דרך ארץ.

הגמרא אומרת עול דרך ארץ, עול שיעבוד מלכיות.

זה שתי רמות של אותו סוג של דבר.

בטחון הוא עצה, לא העיקר

ובדיוק כמו עול דרך ארץ, העובדים, כמו שר' אהרן'לה לא תופסים הרבה פעמים שיש הבדל גדול שזה עושה להם לעבודת ה', הם עושים כאילו זה לא עושה הבדל, שאפשר להתפלל בדיוק אותו דבר כשאין כסף בבנק כמו כשיש כן כסף.

זה לא נכון, זה לא נכון, בתורה כתוב שזה לא נכון, וגם על זה לא נכון.

יש חירות הדעת מסוימת שיש.

בסדר, למי שיש בטחון יש לו גם חירות הדעת, נאמר כבר בסדר.

אבל ר' נחמן כבר אמר שכל העבודה שעושים על בטחון צריך לקצר על עבודות אחרות וצריך להיות עם פרנסה.

אז, ביטחון הוא עצה, זו תחבולה, כן?

כשאין לאדם.

ביטחון צריך להיות כשיש לאדם, כן, כמעט כך נדמה לי.

אז, כשאין לאדם, אין לו ברירה, חייב להיות לו ביטחון.

אבל על כל פנים, אני מבין היטב שחירות הדעת, ישוב הדעת, מנוחת הנפש שיש לאדם כשיש לו חירות מעול דרך ארץ, עוזר לו בעבודת ה'.

ככל שיותר כללי, הכל מרגיש אחרת

וכלל לא מרגיש באותו אופן כמו שמרגיש שאחד יהיה לו חירות מגויים. מה שהוא יותר פרטי, כן? הוא יותר פנימי. מי שיש לו יצר הרע שמפריע לו, נניח, הוא שובר אותה, או שיש לו סם שמסיר את היצר הרע, הוא מבין באופן חסידי שזה עוזר לו בתפילתו. אבל באותו אופן, מי שאין לו פרנסה, והקב"ה עוזר לו והוא מסתדר בפרנסה, עוזר לו גם בעבודת השם שלו. אבל הוא לא מרגיש באותו אופן כמו שהבחור מרגיש כשהוא מתגבר על היצר הרע, כי זה באמת דבר יותר כללי. ככל שיותר כללי, זה מרגיש באופן כללי, זה מרגיש אחרת.

אותו דבר מכל שכן כשיש באופן כללי כללי, יש גאולה משעבוד מלכיות, יש יותר פנאי, אנשים מרגישים יותר ביטחון, יותר ישוב הדעת, מרגיש יותר אומץ באופן מסוים, אפשר לומר. כלומר, האמת היא שאנחנו לא יודעים את הדבר, כי אצלנו כמעט אין אף אחד... דווקא היהודים בארץ ישראל יש להם שעבוד מלכיות, ובאמריקה אין שעבוד מלכיות בינתיים, הקב"ה יעזור שימשיך. והיהודים מרגישים הרבה יותר רגועים, כן, הוא יכול לבנות בית מדרש, הוא יכול לעשות מה שהוא רוצה, אין לו פחד שמחר יבוא הגוי ו... בארץ ישראל יש פחד, כי זה הפוך. אבל אפילו שם יש פשוט נקודה אחרת, פשוט עצמאות רגשית, אני יודע, במובן מסוים, כן, במילים אחרות.

ארץ ישראל כדוגמה לגילוי כללי

ההבדל המעשי של סביבה כללית

ודרך אגב, גם, הקנאים לא תופסים, אבל אני חושב שהם כן תופסים, אבל... שיהודי גר בחוץ לארץ, באמריקה, כן, אז כדי ש... האם כבר אמרתי את

פרנסה, אז הוא גורם להם לעשות תשובה, הוא עושה תשובה בשבילם, הוא מעורר בזכותו. כל מיני דברים כאלה, זו העבודה הכללית.

עבודת הכלל: עדיין לא גאולה, אבל כבר מדרגה גבוהה יותר

אוקיי, כאן מדברים עדיין לא על גאולה, מדברים עדיין על דברים פשוטים כמו בני חיי ומוזוני, אבל זו עדיין מדרגה של כללות. זו מדרגה גבוהה יותר, זו עבודה. אתה יכול אפילו לקרוא לזה סוג של ביטול, כן? הוא לא חושב כל כך על עצמו. הוא מבין שיש משהו גדול יותר ממנו, יש תוכנית גדולה יותר, יש יותר אלוקות בזה, כן?

זה פשוט, שאם יש קצת חלק אלוקי באדם אחד, יש פי עשרה חלק אלוקי בעשרה אנשים, נכון? אני לא מבין למה אנשים מתקשים כל כך עם התפילה בציבור. אתה לא מרגיש את השני? אומר התניא, אתה מרגיש את זה באופן מקיף. בסדר, זה ממש לא בפנימיות, אבל באופן מקיף. עשרה יהודים זה עשר נשמות. מה זה אומר? משהו פיזי מביא יותר אלוקות לחדר כשיש שם עשרה יהודים, לא? מלאך היה נשרף, נכון?

השפת אמת על צדקה: דביקות באופן מקיף

זה הפירוש של עבודת הכלל. יש כאן כן קצת ביאור שהשפת אמת מדבר על זה לגבי צדקה, כן? בצדקה לא עושים עם דביקות, כי הוא הוציא את הגרטל שלו כשהעני מת, אבל זה לא אומר שאין דביקות. כן, זה אומר רק שכאן יש דביקות יותר עמוקה, אתה יכול לומר בבחינת מקיף, צריך להבין את זה.

עבודת הכללות: חירות, גאולה וגילוי אלוקות בכלל ישראל

הענין של עבודת הכללות — דביקות יותר עמוקה

מלאך היה נשרף, נכון? זה הפירוש של עבודת הכללות. עכשיו, עבודת הכללות יש כאן כזו בחינה, שהשפת אמת מדבר על זה לגבי צדקה, כן? בצדקה לא עושים עם דביקות, כי הוא חושש שיהיה מתחת לגרטל שלו הוא יצא, כן? אבל זה לא אומר שאין דביקות. כן, זה אומר רק שכאן יש משהו דביקות יותר עמוקה. אתה יכול לומר בבחינת מקיף? צריך להבין את זה. אני לא יודע בדיוק. אבל זה בוודאי גם סוג של גילוי אלוקות, סוג של עבודה. זה לא דבר ליטאי, זה לא קשור ללכת אחרי כסף ליהודים, לעזור ליהודי אחר בגשמיות וברוחניות, שזה במובן מסוים פחות ממה שאתה יכול לעשות בהתבודדות. כתוב בכל הספרים החסידיים שזה הרבה יותר גבוה במדרגה. צריך להבין למה. ואתה לא מרגיש, אתה רואה שלא הכל קורה מה שאתה מרגיש.

ובאמת שמרגישים כן, אבל מרגישים עוד יותר, נאמר. אני מתכוון שמרגישים כן, אבל יכול להיות לא בדרך מקיף, אלא בדרך חיצונית. המקיף נוגע בחיצוניות. זה סוג אחר של הרגשה, אבל יש כן הרגשה כזו. זה הכל דברים של כללות.

חירות פרטית וחירות כללית — שתי רמות של אותו דבר

עכשיו, בדיוק כמו שיש, נאמר גאולה פירושה חירות, כן? יש חירות פרטית, כן? אדם שיש לו פרנסה, יש לו חירות. הוא לא משועבד כל היום לרדוף אחרי הבנק, הבנק רודף אחריו, כן? אותו דבר יש באופן כללי חירות. שאם ליהודים יש עצמאות, יש עצמאות, עצמאות פיזית, זה בדיוק כמו שאתה מבין שככל שלאדם יש יותר חירות מהפרנסה, מדרך ארץ כלומר, יש לו יותר חירות, יש לו יותר פנאי לעבודת ה', כן? הוא יכול להקדיש יותר זמן לעבודת ה', יש לו ישוב הדעת, שמחה. אותו דבר בקבוצת יהודים. בואו נדבר על מדינה שלמה, על כלל שלם, על מליון אנשים, זה מאוד קשה, אבל אתה יכול לדמיין מאוד בקלות. זה קשה כי אין לנו יותר גדול מכלי ההשגה שלנו. אבל כל אחד מבין, אם למשפחה שלמה יש עצמאות והוא לא חושש כל הזמן כן, שיעבוד מלכיות פירושו גם מנוחה ממלחמות.

קהל: מה?

מגיד שיעור: הוא מדבר על משיח.

קהל: יכול להיות.

מגיד שיעור: נכון.

קהל: אה, הוא הולך עכשיו לומר לי שאני צריך לגור בארץ ישראל, אני כבר מכיר את התורות שלך.

מגייד השיעור: בקיצור, לא, לא, אני אומר את זה רק כדי להסביר את הבעל שם טוב.

השלב השלישי — גאולה רוחנית כללית

חסר, לא, שלישי, זה מסביר איזה שלב שנראה לי שחסר בבעל שם טוב. אבל אני לא רואה שזו סתירה, אני רק רואה שהוא מדגיש שני שלבים, אבל נראה לי שיש עוד.

אחר כך, וזה השלב השלישי, כשזה בא, איך בא השלב? דרך זה שיש הרבה, אפשר לומר הפרט מביא את הכלל גם, יש זכות מסוימת, כן? הרבה יהודים יש להם מספיק כסף ומספיק פרנסה, אפשר לבנות ארץ, אפשר לעשות עיר וכדומה. ואחר כך, אותו דבר בגאולת הנפש.

דיון: ישוב ארץ ישראל — עבודה או מצווה?

קהל: לא, לא, זו לא עבודה, אתה יודע שמתאמצים לקנות בית בארץ ישראל, מקיימים ישוב ארץ ישראל, זו מצווה. צריך לקנות בית גדול יותר, זו מצווה גדולה יותר, אני לא מבין. אתה חושב שזה דבר קטן? עושים עסקים, קונים בתים, דירות, אני יודע.

מגייד השיעור: עכשיו, כאן יש ברכה, כאן צריך לזכור, המזכים קצת כאן הם עומדים, יש להם איזו נקודה, אבל כאן צריך לזכור. להיות דבר גדול יותר, כלומר גאולה רוחנית כללית.

משיח פירושו התדבקות בקדושה — הבנת הבעש"ט

עכשיו כאן אני רוצה לומר כך, אני רוצה להדגיש, תפסתי משהו, כשהבעל שם טוב עשה סתם יהודי, יהודי גלותי פשוט, כשהוא אומר משיח, הוא באמת מתכוון להתדבקות בקדושה? אמת? זה מאוד מודרני, אני אדגיש את זה. לומדים רמב"ם, הרמב"ם אומר, או הבעל שם טוב אומר, מה פירוש משיח? משיח פירושו שיהיה משהו גדול, משיח פירושו הכרת השם.

גאולה פרטית וגאולה כללית — שתיהן רוחניות

היהודי הפשוט והמשיח — מה הוא באמת מתכוון?

כי חילוני, לא חילוני, אני מתכוון אדם גשמי לא צריך שמישיח יבוא, כן? הוא צריך פרנסה, הוא צריך גאולה גשמית פרטית, כמו שאותו אמר לפני המגייד מטשרנוביל, שהמשיח ייקח את הגויים לארץ ישראל, כן? הוא צריך שלא יהיו גויים שיפריעו לו אישית, וכו'.

אבל היהודי, הנושא של לדבר על הגאולה הכללית של היהודים, שמישיח יבוא, לכתחילה זה אומר משהו דבר רוחני, משהו דבר קדוש. בדיוק הוא לא יכול להבין להסביר לעצמו למה, אבל אומרים את זה.

למה הוא רוצה שמישיח יבוא? לא סתם, כן? כמו שאמר איזה רבי, אז הוא אומר למישהו שלא יעשה עסקים עם מישהו, אומר, הוא יודע, הוא פגש אותו במקווה, אמר האחר, "אוי, שמישיח כבר יבוא". רואה שלא הולך לו טוב, הוא צריך שמישיח יבוא. מה?

אבל האמת היא לא כך. האמת היא, רוב האנשים, אפילו אנשים פשוטים, כשהוא אומר "משיח יבוא", הוא מתכוון שיהיה כבוד שמים, שיהיה משהו חידוש רוחני. משהו הוא מבין, אני לא יודע מה, משהו הוא מבין שכאן מדברים על משהו מצווה. כן?

שיטת הבעש"ט — גאולה פרטית וגאולה כללית שתיהן רוחניות

כשהבעל שם טוב אומר שעל ידי שעושים גאולה פרטית, שאדם מבין יותר טוב את הקב"ה, הוא מביא את הגאולה הכללית, הוא מתכוון ששתיהן דביקות בקדושה. הוא לא מתכוון שאחת היא גשמיות ואחת היא רוחניות, כמו שאמרתי בקושיה.

הגאולה הכללית הוא מתכוון לגאולה הכללית הרוחנית, ולא רוחנית שהרבה אנשים יתפללו. מה הוא מתכוון, צריך, יהיה כאן קצת הסבר, אבל הוא מתכוון בוודאי משהו דבר שהוא דבר רוחני כללי.

המבנה של ארבעה שלבים

זה באחד משיעורי ראש השנה שלי? אני לא יודע. עכשיו אני מדבר מחיצוניות, אולי אז הסרתי את זה. שבאמריקה, כדי לעשות פסח, צריך להתגבר על הטבע. כלומר, שאדם הולך לעבודה, אם מישהו גר בלייקווד, הוא כבר גר בבחינת ארץ ישראל, כן, לגבי זה. אבל אם אדם רגיל גר בניו יורק, אני יודע, הוא הולך לעבודה, הכל חמץ, זה הכל אחד גדול... זה יום חול, זה סתם יום שלישי. כדי שיזכור שזה פסח, צריך לעשות כל... יש לו עבודה פנימית כדי שיזכור שזה פסח, אלא אם כן הוא לא הולך לעבודה והוא נשאר בבית המדרש באותו יום. אבל אם הוא גר בארץ ישראל, הוא יודע שזה פסח. אפילו החילונים יודעים שזה פסח. הרחוב אומר שזה פסח. זה סוג של גילוי אלוקות.

עובד ה' מתחיל ממדרגה גבוהה יותר

אני רק רוצה לומר למתלמידים, הוא לא תופס, אם זה לא היה, הוא לא היה עושה כל כך טוב את היחידות שלו. אני מתכוון ברצינות. אתה רואה שכל עובדי ה' אוהבים לגור בארץ ישראל. הם עצמם לא תופסים מה זה עוזר להם. זה עוזר, כי פשוט יש, העבודה שלו מתחילה רק מדרגה יותר רחוק. עובד ה' מתאמץ, אבל ההתאמצות שלו היא כבר על המדרגה הבאה, על עוד יותר עמוק. אבל אם היית גר בעיר גויית שבה לא ניכרת מלכותו, ההתאמצות שלך הייתה על הדבר הפשוט: היום זה פסח, היום הולכים בבקישע. בארץ ישראל כבר לא עושה כל כך הבדל הבקישע, יש לו כבר את הבא, כבר מעלות, כבר יש מעלה. על האוטובוס כבר כתוב "חג שמח", כן? הוא נמצא במדרגה אחרת. זה שכתוב על האוטובוס "חג שמח", זה גילוי כללי. זה לא גילוי פרטי, זה גילוי כללי. אני לא שומע על מלכותו, זה פשוט קיים. עכשיו זה פסח בעולם.

התורה החסידית באה על היסוד הזה

מה עושים בפסח? בא הוא ואומר תורה חסידית. אתה לא צריך לחשוב שפסח זה לאכול מצה. לא, בוודאי, בסדר. אבל קודם, הוא יכול לומר לך את זה רק כי כבר פשוט שאוכלים מצה, וכבר פשוט שזה פסח. והמילה "פסח" הוא מתכוון משהו סוג של דבר שבקדושה. פסח זה יום טוב קדוש, פסח זה לא חג גויי. זה גילוי כללי. והגילוי הכללי, שהשחרור הגשמי — אני מדבר עכשיו רק מהגשמיות — השחרור הגשמי, החירות מלהיות לא עבדי ה' אלא עבדי פרעה, גורם שיהיה יותר ישוב הדעת, יותר הרחבת הנפש, יותר... פחות פחד, מה שעוזר לעבודת ה'.

ההבדל המעשי — לשון הקודש ובעלי תשובה

זה עוזר ל... אתה רוצה לעשות ישיבה. באמריקה צריך קודם ללמד את הציבור לשון הקודש, עברית, שיוכלו לקרוא את הפסוקים. כאן כבר כל אחד יכול לקרוא בלשון הקודש. זה גילוי כללי. עכשיו, האמת, זה נכון. אם מישהו רוצה לעשות... לא רק לבעלי תשובה, זה נכון גם על מי שלא בעלי תשובה, כן? בארץ ישראל הרבה יותר קל לעשות בעלי תשובה מאשר באמריקה, אתה יודע? לא בגלל שאנשים אומרים כי זה בלה בלה שטויות. אחת הסיבות האמיתיות היא כי הציבור לא יודע לשון הקודש. בארץ ישראל, אתה רוצה ללמוד עם מישהו חומש, פחות או יותר הוא יכול לקרוא את החומש, הוא יכול לקרוא אפילו לפי הספרדית, זה כתוב בעתיק... לשון הקודש, אבל אפשר לפרוץ את זה. באמריקה הוא צריך קודם לתרגם לאנגלית, הוא לא יודע, הוא מתמודד עם עצמו. הוא בא לבית הכנסת, הוא לא מבין את הסיפור, כן? הסיפור כתוב בשפה פשוטה, כל עבד עברי, כל אחד יכול להבין את הסיפור. אבל באמריקה, אף אחד לא מבין את הסיפור. הוא עומד, הוא לא יודע מה זה שעבוד מלכויות, מדברים בלשון עם לעז, כן? מדברים, הוא בית יעקב מעם לועז, שם מדברים שפה שנייה. להגיע רק לשפה היהודית זה כבר עבודה שלמה. צריך ללכת לחדר. כלומר, מי שהיה לו חדר יהודי, הוא כבר קצת חירות, הוא כבר לא בלעז ובלעז.

מחסום השפה בחוץ לארץ

אבל מי שאפילו אז, כי הוא חושב באנגלית, הוא לא, כן? זה, אפילו מי שכן יודע, באמריקה באופן כללי רוב היהודים, אפילו אלה שהולכים לחדר, לא יודעים עברית, אני לא יודע איד. אבל אפילו אלה שכן יודעים, בחשיבה הוא חושב באנגלית, הוא חושב במושגים אנגליים וכדומה. יש הבדל.

קודם כל, נניח שעל ידי שיש אמונה באופן כללי, אולי, אולי אני אומר כך, אם אותו מתכוון ברצינות כשהוא אומר "בשם השם", אז זה מביא גאולה. צריך להבין מה הוא מתכוון לומר "בשם השם". לא מספיק לומר, זה אף פעם לא נושא של מילים. צריך להיות איזו הבנה בזה, כן?

דרך אגב, כן? אתה יודע שלא עוזר לומר מילים. אף פעם לא עוזר לומר מילים. תמיד צריך להיות איזו הבנה.

אבל ההבנה, מה תהיה ההבנה של זה, היא, זה גורם שיצליחו במלחמה, זה נכון. ואם, במילים אחרות, אם ה... נניח... אני לא רוצה רק לומר באופן סתמי, נכון?

המטרה היא לא ניצחון — המטרה היא הכרת השם

אני חושב שזה קצת שלב חיצוני מורד. צריך לומר, אם אנחנו רואים, אם זה אמת, אם כשמתקבצים בשם השם, כשעושים משהו בשם השם, אז יש ניצחון, יש איזה ישוב, יש איזו מנוחה, "בניחותא וכל מכל כל מכל צד", וזו לא המטרה. המטרה היא שזה יביא את ההכרת השם הגדולה יותר הבאה, כן?

המטרה היא, בוודאי יש שכר ועונש, אם מתנהגים נכון באופן כללי, כן? מתקנים את הכלל, אז הכלל יכול לעשות ישוב.

הציבור וגילוי אלוקות

נניח נניח, להבין נכון את רבוננו של עולם, להוציא אפילו את ההרגשה, אפילו דרך ציבור, כן? יש ישיבה, יש קהילה, יש... יש שלבים גדולים יותר של קהילה, עם שלם, אני לא יודע מה זה, אנחנו לא רגילים לזה. אבל יש דבר כזה שאדם הוא לא רק חלק מהקבוצה שלו, הוא גם חלק מכל העולם, הוא גם חלק מכל העם, וכן הלאה.

ואם ה... כן, אבל אלה הקטנויות. הייתי אומר שאם כבר היו אומרים כך, אז אם אפשר להחזיק ישיבה שבה יש יותר חירות, אפשר באמת, נניח, ללמוד את התורה או להבין אלוקות באופן גלוי, לא שצריך כל הזמן לפחד.

העבודה האמיתית של הקב"ה

כדי להבין כך, שהקב"ה צריך להציל אותנו מטילים זה צמצום גדול, כן, אתה יודע? יכול להיות, להקב"ה יש הרבה דברים טובים יותר לעשות מאשר ללמד אותנו להיות עובד ה'. זה הרבה יותר מאשר שהקב"ה, שומר ישראל, עושה שהטיל לא יפול כל כך הרבה. אם צריכים את זה, ישתמשו בזה, לא? אבל זו לא מדרגה כל כך גבוהה.

ההבנה האמיתית היא להבין שהקב"ה עושה את כל העצים, אני לא יודע. מה? שכל העולם ילמד את הקב"ה, זה הגילוי אלוקות.

קהל: כן, כן, אבל על ידי טוב.

מגיד שיעור: זה לא כמו שאמרת בהתחלה שכל אחד אצלו יתפלל יותר טוב. הוא אכן צריך אצלו להתפלל יותר טוב, דרך אגב, האמת היא שהוא אכן צריך אצלו להתפלל יותר טוב, אבל הוא ירגיש הרבה יותר טוב שזה אחד עם השכן.

ביקורת על גילויים חיצוניים

במילים אחרות, אני, כמו שאמרת בדרשה שלי מראש השנה, שהסכמת איתה. כן, כלומר, היום כשאנחנו מדברים על אמונה, אומרים פסח בלילה מדברים על אמונה, על ניסים, על משיח שהולך לקרות ומה שקרה ומה שקורה, זה תמיד משהו כמו, בסדר, היהודים הדתיים מאמינים בזה, אבל ביבי כבר גם מאמין, כי הוא חושב שיצביעו בעדו, או שהוא חושב שלא יצביעו בעדו, חס ושלום. ואלה מעשיות חלוטות.

כשיהיה כשמישהו יבוא, אז לא יצטרכו את זה, זה יעמוד בעיתון. במילים אחרות, זה יהיה פשוט.

העבודה האמיתית — מדרגות גבוהות יותר

העבודה האמיתית היא ללכת שלב אחד קדימה. אנחנו צריכים להבין, סוף כל סוף, אני לא יודע, אנחנו צריכים להבין מדרגה גבוהה יותר. זו עבודה, יש

במילים אחרות, מה שצריך לומר הוא כך: יש את המקבילה של הגאולה הגשמית איך קוראים לזה? הגאולה הפרטית הרוחנית היא המקבילה שעוזרת, שאתה מבין שיש לזה קשר עם הגאולה הפרטית הגשמית, בשני הכיוונים, כן? יש שכר ועונש, שזה מביא את זה וזה מביא את זה. ובאותו אופן, הגאולה הרוחנית הכללית קשורה לגאולה הגשמית הכללית.

זה שלב שהבעל שם טוב מדגל בדרך כלל כשהוא אומר את המעשה שלו, אבל אני חושב שפשוט שיש שלב כזה, והוא לא אמר שום עוולה בבעל שם טוב כשהוא אומר...

דיון:

קהל: מה? אני יודע מה יעקבסון אומר. אז מה...

מגיד השיעור: לא, לא, לא, לא. אני לא מסכים. תן לי להסביר לך למה. אני לא מסכים. אני לא מסכים. אני אסביר לך למה. אני אסביר לך למה. אבל זה שיחה אחרת אולי. לא. אבל תן לי לסיים את זה.

המשל של ישוב הדעת

מה שאני רוצה לומר הוא, שבדיוק כמו שכשאתם... נניח באופן הזה, ואחר כך נצטרך לומר באופן האחר, שהוא אולי יותר חשוב. אבל כשאתם יש ישוב הדעת, אין לו טרדות, כל דרך ארץ, הוא יכול ללמוד יותר טוב. באותו אופן, כשציבור שלם של יהודים אין להם עול מלכות, הם יכולים לעבוד את הקב"ה יותר טוב.

אבל היותר טוב זה לא שאומרים מילים. הם אומרים פסוקים בטלוויזיה. אני מאמין, אני לא יודע איזה גילוי אלוקות זה. אולי זה, אני לא יודע. אבל זה חלש במעשים. אני לא רואה שזה תיקון גדול. נראה לי חיצוניות של חיצוניות.

אני חושב שזה חייב להיות שזה הפוך. אני חושב שלמשל, יש דברים שהם חיצוניים, אבל אני מבין מה הם. כן, למשל, יש ישיבה... אני אפילו לא יודע אם יש דבר כזה, כן, ישיבה...

במילים אחרות, מה שאומרים... הוא אומר שנים עשר חילוקים שהוא אומר. הוא יכול לומר מה שהוא רוצה. השאלה היא מה הוא עושה.

העניין של טילים — רמה קטנה

אמרנו מעט... לא, לא, אבל אני רוצה להחזיר כאן את הבעל שם טוב קצת, כי נפילת טילים זו בעיה גשמית. זה מאוד חשוב, גשמיות היא מאוד חשובה, אבל זו עדיין בעיה גשמית. נופל כן, נופל לא. נופל על זה, נופל על האויבים שלך.

מה שאני רוצה לחזור אליו זה, שקודם כל, נפילת טילים היא כבר בחינה. עדיף שלא יהיה. יודע, כמו שאותו אומר, רק עוד שבוע אחד של ניסים ואנחנו כבר לא מחזיקים מעמד שם. זה לא דרך שצריך כל מיני ניסים.

מה שאני רוצה לומר ומה שאני חושב הוא, שצריך להיות איזו מדרגה רוחנית, זה חייב להיות כאן, בוודאי עובדי השם מרגישים את זה, אבל צריך להיכלל עם הכלל וכו'.

העלאת השכינה — המטרה האמיתית

אבל זה נקרא שכינה, כן? זה מה שכתוב ברשימה שלי, זה מה שהגילוי היחסי של השכינה, נכון?

ארבעת השלבים של גאולה

יש גאולה פרטית, גאולת נפשו. לגאולת נפשו יש גם את חלק השכינה, כן?

לגאולת נפשו יש את החלק החיצוני, שהוא גאולת ישראל, גופו. אחר כך יש גאולת נפשו, שהיא ניצוץ השכינה, משהו חלק אלוקי, וכשהוא מפסיק להיות תקוע בדברים המפריעים לו, היצר הרע שלו, זה גילוי ניצוץ השכינה.

אבל השכינה הכללית ששורה בכלל ישראל או בכלל העולם, בכל העולם, זו השכינה הגדולה יותר, זו כללות השכינה. והגאולה הכללית של השכינה היא סוג של דבר כזה.

אמונה באופן כללי — לא רק מילים

לא, רק אמרתי, לא דיברנו. דיברתי עם מישהו יהודי מבוגר, והוא העביר לי קשר ששמע עם ניגון של היהודים המבוגרים. מה הוא אומר שם? שאפשר להיות קשר לשבועות. כי מה הפשט? הוא שואל אותנו מה צריך להיות הדם, מה המשמעות של רקיע? הוא שואל אותנו מה... הוא שואל אותנו מה צריך להיות למשל עם המסירה. אבל זה לא מה שהיינו מבררים עם זה, הם אנחנו ועכשיו חיים המים. אבל כשהילדים שואלים שאלה, כך יש להם תשובה, וכך הם צריכים להיות להם דבר אחר.

ואני רק הוספתי שאני רוצה לקרוא רק מה שלא לשחק. תשחק שוב, תשחק משהו שהוא רק כלל. לא, הוספתי את הדבר שבאמת הוספתי בתשובה, שהבעל שם טוב לא מדבר על זה בכלל, אולי אף פעם על מה שאני יודע, אבל זה בטוח באמת יש דבר שנקרא תיקון רוחני כללי, שנקרא גילוי רוחניות כללית.

הדיוק של משיח אצל הבעל שם טוב

אני אומר שזה חייב להיות כך, כי כשהבעל שם טוב מדבר על משיח, הוא אומר מיד ש**משיח הוא דבר רוחני**, והוא לא מתכוון לומר בחזרה את הפרטיות מבין אתה, זה הדיוק שלי. ומה זה אומר משיח יבוא? כשהוא מתכוון גם משיח, הוא מתכוון גם אותו משיח שלוקח את הקיום.

הכוח של קיבוץ — התכנסות לעבודת ה'

כמו קיבוץ, שלוקחים ביחד יהודים ועושים פתחא בירא, שזה עוזר לעבודת ה'. זה עוזר כי עכשיו יש קבוצה.

משל: המעלה של ללכת לבית המדרש של צדיק

מישהו פעם הסביר לי, מה המעלה של ללכת לצדיק מסוים שאותו מסובב? מה יש לו מללכת לבית המדרש שלו? שאצלו בבית מרגיש מוזר לעשות עבודת ה', זה למה, חורק, לא נכנס. שם בבית המדרש זה נראה דבר נורמלי. מה עושים שם עם הקב"ה?

כמו קיבוץ, כמו... אני חושב שאתה רואה איך עושים לא, שלוקחים ביחד יהודים ועושים פתחא בירא, שזה עוזר לעבודת ה'. זה עוזר כי עכשיו יש קבוצה.

כשמישיח יבוא — הנורמליות האמיתית

זו קושיה עד שמישיח יבוא, כי כאן יש כנופיית משוגעים, אמת. אבל אז לא יהיו משוגעים, זה כל העניין. יהיו נורמליים.

מה זה אומר נורמלי?

נורמלי אומר הוא מתאים למציאות, הוא רואה את אותו דבר שכולם רואים. לא רק שכל אחד הולך לראות, זה דבר אחר.

מה שהתכוונו בקושיה הוא, בהווה אמינא, שלכל אחד יש את החסידות שלו. יהודי חסידי הוא סוג של משוגע, הוא אחד שהולך קצת ראש בקיר כי הוא כועס על המידות שלו, אלה כל אחד משוגע.

ההיפוך כשמישיח יבוא

לא, אני אומר שהוא לא יהיה משוגע. להיפך, היהודים החסידים, אלה שכל הקרירות והאטימות שלהם הם יכולים להתנתק מהעולם, יהודי "כל העולם כולו בעבורי נברא", הם יהיו פורים כשמישיח יבוא, כי כל המעלה שלהם לא תתקיים.

להיפך, אז הם יאמרו: "אני אדם נורמלי. אני יודע שיש לי בורא. חוץ מזה אין אדם נורמלי."

האתאיסטים יהיו משוגעים אז.

כאן בחירה, שם נצטרך להתאמץ. אבל על השלבים הפשוטים, זה צריך להיות פשוט.

זה לא פשוט שזה צריך להיות פשוט כי מה שכתוב בעיתון, הזכר על החיצוניות. זה צריך להיות פשוט, ממילא אנחנו לא נצטרך להתאמץ על זה.

המשל של לימוד שפה

כמו מי שאין לו פרנסה, הוא צריך להתאמץ. כמו מי שכבר יודע עברית, הוא לא צריך להתאמץ על התרגום הרגיל, הוא רק מתחיל להתאמץ על המשמעות, מה זה באמת אומר, כן? הוא כבר עבר את השלב של תרגום.

אותו דבר, מה שהקב"ה עושה שלא יהיה טיל, זה דבר אחד, אבל אני אומר, זו רמה קטנה מאוד, צריך עוד משהו להגיע. אבל זה כבר נראה...

קהל: כן, בטח, תמיד יש עבודה כל עוד חיים, אני יודע.

מגייד שיעור: אבל כן, מה שאני רוצה לטעון, כלומר העלאת השכינה, זו מדרגה הרבה יותר גדולה מתיקון נפש.

תיקון נפשו קודם לתיקון הכלל — הסדר של הבעש"ט

תיקון נפשו הוא תנאי, זה בטוח שצריך להתחיל מהנשמה העצמית, כי אדם שמתעסק עם עצמו, הוא בכלל לא מתחיל. ומה שהבעל שם טוב אומר שצריך להקדים תיקון נפשו לתיקון הכלל, זה אמת, כי אדם שמדבר רק על הכלל, כמו שהמזרחי מחזיק מהשיטה, צריך קודם לדבר על תיקון הכלל ואחר כך על תיקון הפרט.

אוקי, אני לא יודע. לא, באמת, כי אתה תופס את הנקודה שיש הרבה תיקון הכלל וקודם, בסדר, אי אפשר להיות מעוניין מדי לבקר יהודים אחרים. אני מתכוון לומר, אבל זה בטוח שהוא צריך קודם להבין את עצמו ולהיות לו איזושהי מדרגה בתיקון נפשו.

תיקון הכלל מגדיל את תיקון הפרט

אבל אחר כך יש תיקון הכלל, ותיקון הכלל מגדיל את תיקון הפרט גם כן. הסדר שמנסים אחרי שמישיח בא, או שמנסים היום אחרי שיש חירות מסוימת בכל אחד, זה יותר טוב מה... זה יהיה יותר טוב, לא יותר טוב, אני לא יודע, ירקדו יותר ויבשלו יותר, אני לא יודע. משהו יהיה יותר טוב, זה יהיה יותר ריאלי.

קהל: מה?

מגייד שיעור: אה, רק אמרתי את זה בתור בדיחה. אנחנו עושים, תגיד אתה. יודע מה, תוכל לספר לנו אחר כך. תסתכל בפתק, רק הבאתי לשונות, לא כתבתי כלום על הפתק, רק מההתחלה עשיתי סיכום כזה.

מסקנה: תיקון רוחני כללי והנורמליות האמיתית כשמישיח יבוא

החידוש על תיקון רוחני כללי

מגייד שיעור:

עניין קצת יותר גדול. אני חושב שהיית... תן לי רק לסיים משהו אחד. מה המסקנה? מה המסקנה שהגעתי אליה? שבעצם, תורת החסידות אומרת לנו שהסדרים הרוחניים והעולמות הם חלק מהרוחניות של הכלל, ויש ראייה שיש לך דבר שהוא סוף כל סוף מעלינו, שהם תיקון העולם.

קהל:

ולא?

מגייד שיעור: